

VẬN DỤNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH TRONG XÂY DỰNG, PHÁT TRIỂN ĐỘI NGŨ VĂN NGHỆ SĨ Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

TS. NGHIÊM THỊ THU ANGA

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

● **Tóm tắt:** Tư tưởng Hồ Chí Minh về vai trò và sứ mệnh của văn nghệ sĩ là một hệ thống quan điểm nhất quán, sâu sắc, có giá trị chỉ dẫn to lớn đối với sự phát triển của đội ngũ văn nghệ sĩ Việt Nam. Trong bối cảnh hội nhập quốc tế và sự bùng nổ của kỹ nguyên số, đội ngũ văn nghệ sĩ nước ta đang đứng trước nhiều cơ hội và thách thức mới. Việc vận dụng sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh trong xây dựng, phát triển đội ngũ này trở thành một nhiệm vụ cấp thiết, góp phần đảm bảo cho nền văn học, nghệ thuật Việt Nam ngày càng phát triển lớn mạnh, đóng góp xứng đáng vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Bài viết tập trung phân tích tư tưởng Hồ Chí Minh về vai trò, sứ mệnh của văn nghệ sĩ, đồng thời làm rõ sự vận dụng tư tưởng của Người trong thực tiễn xây dựng, phát triển đội ngũ văn nghệ sĩ Việt Nam thời kỳ đổi mới.

● **Từ khóa:** Tư tưởng Hồ Chí Minh; Văn nghệ sĩ; Việt Nam.

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về vai trò và sứ mệnh của văn nghệ sĩ

Văn nghệ sĩ là chủ thể sáng tạo nghệ thuật, là “người cha tinh thần” của những tác phẩm văn học, nghệ thuật. Vì vậy, đối với chất lượng của tác phẩm nghệ thuật cũng như sự tồn tại và phát triển của nền văn học, nghệ thuật, họ giữ vai trò then chốt, có tính quyết định hàng đầu. Trong suốt quá trình lãnh đạo cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn đặc biệt đề cao vai trò cũng như sứ mệnh của văn nghệ sĩ, coi họ là lực lượng có khả năng tác động mạnh mẽ đến tư tưởng, tình cảm và hành động của quần chúng nhân dân.

Theo quan điểm Hồ Chí Minh, văn nghệ sĩ vừa là người nghệ sĩ sáng tạo ra tác phẩm

nghệ thuật, vừa là người chiến sĩ đảm nhiệm vai trò đấu tranh trên mặt trận văn hóa, tư tưởng, là mẫu người “nghệ sĩ - chiến sĩ”. Trong *Thư gửi các họa sĩ nhân dịp triển lãm hội họa 1951*, Người khẳng định: “Văn hóa nghệ thuật cũng là một mặt trận./ Anh chị em là chiến sĩ trên mặt trận ấy”¹. Quan điểm này đã nâng tầm vai trò của văn nghệ sĩ: Họ không chỉ là người sáng tạo ra những giá trị thẩm mỹ mà còn gánh vác sứ mệnh lịch sử của dân tộc. Hồ Chí Minh gửi gắm ở văn nghệ sĩ niềm tin và sự kỳ vọng lớn lao về khả năng cổ vũ, định hướng tư tưởng, góp phần quan trọng vào sự nghiệp đấu tranh giải phóng dân tộc, xây dựng và phát triển đất nước. Đây là một tư tưởng sâu sắc, vẫn còn nguyên giá trị

trong việc định hình trách nhiệm xã hội của đội ngũ văn nghệ sĩ Việt Nam hiện nay.

Khẳng định tinh thần “thép” trong thơ ca, coi văn nghệ là “mặt trận”, Hồ Chí Minh đã chỉ rõ sứ mệnh của văn nghệ sĩ là đấu tranh vì Tổ quốc, vì Nhân dân. Người nhấn mạnh: “... anh em văn hóa và trí thức [...] là những chiến sĩ anh dũng trong công cuộc kháng chiến để tranh lại quyền thống nhất và độc lập cho Tổ quốc”²; “Cũng như các chiến sĩ khác, chiến sĩ nghệ thuật có nhiệm vụ nhất định, tức là phụng sự kháng chiến, phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, trước hết là công, nông, binh [...] Nói tóm tắt là phải đặt lợi ích của kháng chiến, của Tổ quốc, của nhân dân lên trên hết, trước hết”³. Từ đó, hình tượng người “nghệ sĩ - chiến sĩ” trở thành một mẫu hình đặc sắc, mới mẻ nhưng không hề xa lạ hay khiên cưỡng. Trái lại, nó mang đậm hơi thở thời đại, đồng thời cũng là cách biểu đạt đúng đắn và đầy đủ nhất về tư cách công dân, trách nhiệm xã hội, tinh thần tiên phong, gương mẫu, sự dấn thân, bản lĩnh và nhiệt huyết của người nghệ sĩ đối với Tổ quốc và Nhân dân.

Hồ Chí Minh đã lý giải rõ vì sao đội ngũ văn nghệ sĩ phải đứng vào trận tuyến đấu tranh. Người khẳng định: “... dân tộc bị áp bức, thì văn nghệ cũng mất tự do. Văn nghệ muốn tự do thì phải tham gia cách mạng”⁴. Như vậy, khát vọng tự do sáng tạo của người nghệ sĩ không tách rời vận mệnh dân tộc mà gắn chặt với mục tiêu độc lập dân tộc. Bởi lẽ, nếu dân tộc mất tự do thì tự do của cá nhân con người, trong đó có văn nghệ sĩ, cũng không thể đảm bảo. Người nghệ sĩ - chiến sĩ dùng ngòi bút làm vũ khí chiến đấu để giành lại độc lập, tự do cho dân tộc, cũng là cho chính mình. Hồ Chí Minh đã minh triết khi đặt trí thức, văn nghệ sĩ trong mối quan hệ giữa cái riêng và cái chung, cái tôi và cái ta, từ đó giúp họ thấu tỏ một chân lý: Tham gia cuộc đấu tranh cách mạng không chỉ là trách

nhiệm mà còn là con đường duy nhất để người nghệ sĩ giành lại và bảo vệ quyền tự do thiêng liêng của chính mình.

Đặc biệt, khi bàn về vai trò, sứ mệnh của văn nghệ sĩ, Hồ Chí Minh nhấn mạnh mối liên hệ giữa văn nghệ sĩ với quần chúng nhân dân. Trước hết, Hồ Chí Minh khẳng định quần chúng nhân dân là đối tượng phục vụ của văn học, nghệ thuật; mục tiêu của nghệ thuật là nhằm phục vụ đông đảo quần chúng nhân dân: “... không thể nói nghệ thuật vì nghệ thuật, mà cần nói rõ văn hóa phục vụ công nông binh”⁵. Người nhắc nhở đội ngũ văn nghệ sĩ phải ý thức sâu sắc rằng, quần chúng nhân dân và đời sống hằng ngày của họ chính là nguồn đề tài vô tận cho sáng tạo nghệ thuật. Người khẳng định: “Chỉ có Nhân dân mới nuôi dưỡng cho sáng tác của nhà văn bằng những nguồn nhựa sống. Còn nếu nhà văn quên điều đó - Nhân dân cũng sẽ quên anh ta”⁶. Như vậy, Nhân dân và hạnh phúc của Nhân dân vừa là mục tiêu hướng tới, vừa là nền tảng của nghệ thuật chân chính. Quan điểm này cho thấy nhận thức sâu sắc của Hồ Chí Minh về tính chất “vị nhân sinh” cao cả của nghệ thuật, đồng thời thể hiện niềm tin mãnh liệt của Người vào vai trò của Nhân dân đối với sự sáng tạo nghệ thuật. Đây cũng là định hướng để văn nghệ sĩ gắn bó mật thiết với đời sống nhân dân, từ đó tìm thấy nguồn cảm hứng chân thực và sáng tạo nên những tác phẩm có giá trị đích thực.

Hồ Chí Minh nhấn mạnh, sáng tạo văn học, nghệ thuật “cần hiểu thấu, liên hệ và đi sâu vào đời sống của nhân dân. Như thế, mới bày tỏ được cái tinh thần anh dũng và kiên quyết của quân và dân ta, đồng thời để giúp phát triển và nâng cao tinh thần ấy”⁷. Đây là lời nhắc nhở sâu sắc, có ý nghĩa phương pháp luận đối với hoạt động sáng tạo của văn nghệ sĩ, bởi để sáng tạo ra những tác phẩm có giá trị, họ phải thực sự thấu hiểu và gắn bó mật thiết với đời sống nhân dân. Điều này không chỉ giúp phản

ánh chân thực tinh thần anh dũng, kiên cường của quân và dân ta, mà quan trọng hơn, nó còn giúp văn nghệ sĩ bồi đắp, phát triển và nâng cao những phẩm chất cao đẹp ấy trong quần chúng, biến văn nghệ thành công cụ mạnh mẽ thúc đẩy sự tiến bộ xã hội.

Quan điểm của Hồ Chí Minh về đội ngũ văn nghệ sĩ đã đề xuất một hình mẫu mới về chủ thể sáng tạo văn học, nghệ thuật, đó là: Người nghệ sĩ toàn diện, là sự tổng hòa giữa tài năng nghệ thuật, đạo đức trong sáng, tâm hồn cao đẹp và lý tưởng cách mạng. Người căn dặn: “Để làm trọn nhiệm vụ cao quý của mình, văn nghệ sĩ cần phải rèn luyện đạo đức cách mạng, nâng cao tinh thần phục vụ nhân dân, giữ gìn thái độ khiêm tốn; phải thật sự hòa mình với quần chúng, cố gắng học tập chính trị, trau dồi nghề nghiệp; phải hết lòng giúp đỡ thanh niên, làm cho văn nghệ nước nhà ngày càng thêm trẻ thêm xuân”⁸, đồng thời phải có “lập trường vững, tư tưởng đúng”⁹. Theo Hồ Chí Minh, để đạt được hình mẫu ấy, văn nghệ sĩ phải tự vượt lên chính mình thông qua quá trình không ngừng học tập, “trau dồi tư tưởng, trau dồi nghề nghiệp”¹⁰.

Tóm lại, tư tưởng “nghệ sĩ - chiến sĩ” của Hồ Chí Minh đã định hình sứ mệnh cao cả cho đội ngũ văn nghệ sĩ. Tư tưởng ấy không chỉ nâng tầm vai trò sáng tạo, mà còn đặt ra yêu cầu toàn diện về tài năng, đạo đức và lập trường cách mạng, hướng tới xây dựng hình tượng người nghệ sĩ tiên phong, vừa là chiến sĩ trên mặt trận tư tưởng - văn hóa, vừa là lực lượng quan trọng góp phần vào sự phát triển của dân tộc.

2. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong phát triển đội ngũ văn nghệ sĩ ở Việt Nam thời kỳ đổi mới

Tư tưởng Hồ Chí Minh về văn nghệ sĩ đã được kế thừa và vận dụng sáng tạo trong suốt quá trình phát triển văn học, nghệ thuật của

Việt Nam. Trong bối cảnh phát triển kinh tế thị trường, đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, đổi mới đất nước và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, việc phát triển văn hóa và xây dựng con người, trong đó có đội ngũ văn nghệ sĩ, đã và đang chịu các tác động đa chiều. Trước những yêu cầu mới đó, Đảng và Nhà nước đã quan tâm sát sao hơn đến lĩnh vực văn học, nghệ thuật; tiếp tục vận dụng sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh; đồng thời, ban hành nhiều chủ trương, chính sách nhằm khuyến khích, bồi dưỡng và phát huy vai trò của đội ngũ văn nghệ sĩ trong sự nghiệp xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

Thấm nhuần tư tưởng Hồ Chí Minh, Đảng và Nhà nước luôn đánh giá cao vai trò của văn nghệ sĩ, coi “Tài năng văn học, nghệ thuật là vốn quý của dân tộc”¹¹ và khẳng định họ là “người chiến sĩ xây dựng và phát triển nền văn nghệ tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”¹². Từ nhận thức đó, Đảng đã ban hành nhiều nghị quyết, chỉ thị quan trọng nhằm phát huy mạnh mẽ vai trò của văn nghệ sĩ đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, tiêu biểu như: Nghị quyết số 03-NQ/TW ngày 16-7-1998 của Ban Chấp hành Trung ương về xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc; Nghị quyết số 23-NQ/TW ngày 16-6-2008 của Bộ Chính trị về tiếp tục xây dựng và phát triển văn học, nghệ thuật trong thời kỳ mới; Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 6-8-2008 của Ban Chấp hành Trung ương về xây dựng đội ngũ trí thức trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước; Nghị quyết số 33-NQ/TW ngày 9-6-2014 của Ban Chấp hành Trung ương về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước; Nghị quyết số 45-NQ/TW ngày 24-11-2023 của Ban Chấp hành Trung

ương về tiếp tục xây dựng và phát huy vai trò của đội ngũ trí thức đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước nhanh và bền vững trong giai đoạn mới...

Trong Lễ kỷ niệm 75 năm Ngày thành lập Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam (1948-2023), Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã nêu rõ yêu cầu đối với văn nghệ sĩ: “Khát vọng lớn lao, lý tưởng cao cả, hòa nhịp đập trái tim mình với nhịp đập trái tim toàn dân tộc, lăn lộn với thực tiễn phong phú, sôi động của cuộc sống nhân dân, chứ không phải chỉ đi vào tâm trạng cá nhân, gặm nhấm tâm tư, yếm thế, lấy tiêu xảo thay cho tài năng, nhìn đời bằng góc nhìn chật hẹp, thậm chí coi văn nghệ chỉ đơn giản như là thú vui, giải trí hoặc một cuộc chơi, một đam mê tầm thường”¹³.

Đặt ra những yêu cầu nghiêm khắc đối với đội ngũ văn nghệ sĩ, song đồng thời Đảng cũng xác định rõ trách nhiệm của mình trong việc xây dựng, phát triển lực lượng này. Đảng chỉ rõ: “Chăm lo phát hiện, bồi dưỡng, quý trọng và phát huy các tài năng văn học, nghệ thuật là trách nhiệm của toàn xã hội, trước hết là của Đảng, Nhà nước và của các tổ chức trong hệ thống chính trị các cấp”¹⁴. Để văn nghệ sĩ đảm đương được sứ mệnh của mình cũng như phát huy tối đa sức sáng tạo của họ, Đảng nhận thức rõ yêu cầu cần phải đổi mới phương thức lãnh đạo để phù hợp với bối cảnh mới: “Đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng theo hướng vừa bảo đảm để văn hóa, văn học - nghệ thuật, báo chí phát triển đúng định hướng chính trị, tư tưởng của Đảng, vừa bảo đảm quyền tự do, dân chủ cá nhân trong sáng tạo trên cơ sở phát huy tính tự giác cao với mục đích đúng đắn; khắc phục tình trạng buông lỏng sự lãnh đạo hoặc mất dân chủ, hạn chế tự do sáng tạo”¹⁵.

Trong lãnh đạo văn hóa, văn nghệ, Đảng luôn khuyến khích sự sáng tạo chân chính của người trí thức, văn nghệ sĩ, “Tôn trọng, bảo

đảm quyền tự do sáng tạo, tạo điều kiện thuận lợi phát huy tính độc lập, khơi dậy mọi nguồn lực sáng tạo của văn nghệ sĩ”¹⁶. “Đảng và Nhà nước luôn khuyến khích mọi tìm tòi, tôn trọng tự do sáng tạo của người nghệ sĩ, xây dựng cơ chế, chính sách đặc thù đối với văn học, nghệ thuật và văn nghệ sĩ phù hợp với sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước”¹⁷. Quan điểm này không chỉ tạo ra môi trường thuận lợi để tài năng nghệ thuật được nuôi dưỡng và nở rộ, mà còn đảm bảo rằng mọi sự sáng tạo đều hướng đến lợi ích chung của đất nước và dân tộc. Đây cũng chính là sự kế thừa và phát huy tinh thần yêu nước và nhân văn cao cả của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Để đảm bảo và khơi dậy sức sáng tạo vô tận của văn nghệ sĩ, Đảng và Nhà nước luôn quan tâm đến công tác đào tạo, bồi dưỡng và đãi ngộ nhân tài trong lĩnh vực văn học, nghệ thuật nhằm hình thành một thế hệ văn nghệ sĩ kế cận có đủ phẩm chất và năng lực để tiếp nối sự nghiệp vẻ vang của các thế hệ đi trước. Đại hội XIII của Đảng đã xác định nhiệm vụ trọng tâm trong sự nghiệp phát triển văn hóa, con người Việt Nam, đó là: “Đào tạo và phát triển đội ngũ cán bộ lãnh đạo, chỉ đạo, quản lý, tham mưu trong lĩnh vực văn hóa, văn nghệ, nhất là cán bộ chủ chốt thực sự am hiểu về văn hóa, có phẩm chất, bản lĩnh, năng lực chuyên môn, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ”¹⁸. Để hiện thực hóa mục tiêu đó, Đảng đã đề ra định hướng chỉ đạo cụ thể, trong đó đặc biệt chú trọng công tác cán bộ: “Rà soát toàn bộ hệ thống các trường đào tạo văn hóa, văn nghệ, đổi mới và hiện đại hóa quy trình, nội dung, phương thức đào tạo để trong 5-10 năm tới khắc phục về cơ bản sự thiếu hụt đội ngũ cán bộ làm công tác văn hóa”¹⁹.

Quan triết chủ trương của Đảng, Nhà nước đã thể chế hóa và triển khai nhiều chính sách nhằm xây dựng đội ngũ văn nghệ sĩ có phẩm chất, tài năng, cống hiến hết mình cho Tổ quốc

và Nhân dân. Cụ thể: *Một là, chăm lo đào tạo, bồi dưỡng tài năng văn học, nghệ thuật.* Theo Đề án Đào tạo tài năng trong lĩnh vực văn học, nghệ thuật giai đoạn 2016-2025, Nhà nước đã chủ trương phát hiện, tuyển chọn những người có năng khiếu đặc biệt, áp dụng chế độ ưu đãi đặc biệt và cung cấp cho họ một lộ trình phát triển chuyên biệt (như cấp học bổng, cơ sở vật chất hiện đại), và quan trọng nhất là được các nghệ sĩ có uy tín trực tiếp hướng dẫn, bồi dưỡng. *Hai là, tôn vinh, đãi ngộ đối với các tài năng trong lĩnh vực văn học, nghệ thuật.* Việc xét tặng các danh hiệu vinh dự Nhà nước như Nghệ sĩ Nhân dân và Nghệ sĩ Ưu tú theo những tiêu chí khắt khe về tài năng, cống hiến và đạo đức nghề nghiệp đã tôn vinh những cá nhân có đóng góp lớn cho sự nghiệp văn hóa, nghệ thuật, đồng thời tạo ra một chuẩn mực để các thế hệ văn nghệ sĩ trẻ noi theo, từ đó khuyến khích sự sáng tạo, cống hiến nhiều hơn nữa và hình thành một môi trường nghệ thuật sôi động, chất lượng. *Ba là, có chính sách hỗ trợ sáng tạo và phổ biến tác phẩm văn học, nghệ thuật.* Điều này được cụ thể hóa thông qua các văn bản pháp lý, thể hiện sự quan tâm sâu sắc của Đảng và Nhà nước đến đời sống vật chất và tinh thần của đội ngũ văn nghệ sĩ, tiêu biểu như: Quyết định số 14/2015/QĐ-TTg ngày 20-5-2015 của Thủ tướng Chính phủ về chế độ phụ cấp ưu đãi nghề nghiệp và chế độ bồi dưỡng đối với người làm việc trong lĩnh vực nghệ thuật biểu diễn, và gần đây là Dự thảo Nghị định quy định chế độ, chính sách đối với viên chức, người lao động chuyên môn trong các đơn vị sự nghiệp công lập lĩnh vực nghệ thuật biểu diễn. Dự thảo Nghị định được kỳ vọng sau khi ban hành sẽ điều chỉnh mức phụ cấp, chế độ bồi dưỡng phù hợp hơn với thực tiễn, góp phần cải thiện đời sống và tạo động lực sáng tạo mạnh mẽ hơn cho đội ngũ nghệ sĩ. Bên cạnh đó, Nhà nước còn đặc biệt chú trọng đến

chính sách bảo tồn và phát huy các giá trị nghệ thuật truyền thống, nhất là nghệ thuật của các dân tộc thiểu số; đồng thời, nâng cao vai trò của các hội văn học, nghệ thuật như Hội Nhà văn Việt Nam, Hội Nghệ sĩ sân khấu Việt Nam... nhằm xây dựng một hệ sinh thái văn hóa - nghệ thuật phong phú, bền vững, đáp ứng yêu cầu phát triển của đất nước trong thời kỳ mới.

Nhờ sự vận dụng sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh trong quan điểm, chủ trương của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước, nền văn học, nghệ thuật nước ta thời kỳ đổi mới đã không ngừng khởi sắc; đội ngũ văn nghệ sĩ không ngừng lớn mạnh cả về số lượng và chất lượng. Trong bài phát biểu tại Lễ kỷ niệm 75 năm Ngày thành lập Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam (1948-2023), Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng nhấn mạnh: "... chúng ta vui mừng nhận thấy, anh chị em văn nghệ sĩ dưới mái nhà chung của Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam đã có sự phát triển, trưởng thành đầy ấn tượng, góp phần to lớn vào công cuộc sáng tạo các sản phẩm văn hóa, đáp ứng nhu cầu hưởng thụ ngày càng cao của Nhân dân, đưa văn hóa ngày càng thâm sâu vào mọi lĩnh vực của đời sống xã hội; xứng đáng là lực lượng nòng cốt sáng tạo các giá trị văn hóa, là đội ngũ văn nghệ sĩ - chiến sĩ tin cậy của Đảng, Nhà nước và Nhân dân"²⁰. Tiếp nối tinh thần đó, tại cuộc gặp mặt văn nghệ sĩ cuối năm 2024, Tổng Bí thư Tô Lâm khẳng định: "... đội ngũ văn nghệ sĩ tiếp tục không quản hy sinh, gian khổ để phản ánh, khẳng định sức sống muôn màu, ở mọi vùng miền, mọi ngành nghề, sáng tạo những tác phẩm đậm đà giá trị văn hóa - nhân văn, tiếp thêm sức sống mỹ học, nghệ thuật học, tạo ra nguồn lực tinh thần cho đất nước trên con đường vươn tới sự cường thịnh, tươi đẹp, nhất là vẻ đẹp tâm hồn Việt Nam"²¹. "Với những đóng góp to lớn, đội ngũ văn

nghệ sĩ cách mạng đã trở thành đội quân văn hóa của Đảng, nhân tố nòng cốt làm nên sức vóc, bề dày văn hóa mới, thúc đẩy quá trình hình thành, phát triển ngành công nghiệp văn hóa định hướng xã hội chủ nghĩa, không ngừng nuôi dưỡng cuộc sống tinh thần của quần chúng nhân dân, góp phần bồi đắp nền văn hiến lâu đời, đặc sắc của dân tộc, làm rạng rỡ non sông, đất nước”²².

Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu đã đạt được, việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về văn học, nghệ thuật trong thực tiễn hiện nay vẫn còn tồn tại một số hạn chế, vướng mắc. Các đồng chí lãnh đạo Đảng đã thẳng thắn chỉ rõ những vấn đề nổi cộm, đó là: “...tình trạng vẫn còn một số người phai nhạt mục tiêu, lý tưởng cách mạng, xem nhẹ trách nhiệm xã hội và nghĩa vụ công dân. Tác phẩm của họ thường xa rời thực tiễn đời sống của đất nước, của Nhân dân. Một số phát ngôn, viết hồi ký, sách báo, trang điện tử, sử dụng các mạng xã hội có nội dung thiếu xây dựng, thậm chí rất cực đoan. Cá biệt có hiện tượng “bôi đen” giá trị thiêng liêng của lịch sử, của chế độ, đề cao quá mức cái “tôi” để kêu gọi tự do sáng tác,... phủ nhận vai trò lãnh đạo của Đảng đối với văn học nghệ thuật. Những thành tựu văn học nghệ thuật mà chúng ta đã đạt được trong những năm qua chưa thật tương xứng với sự nghiệp đổi mới của đất nước. Chất lượng chưa hài hòa với số lượng. Chưa có nhiều tác phẩm tạo được sự thu hút, sự quan tâm rộng lớn của công chúng và có sức lan tỏa làm rung động lòng người. Còn ít những tác phẩm đỉnh cao, những văn nghệ sĩ lớn”²³. Mặt khác, “Một số văn nghệ sĩ còn thụ động, thiếu khát vọng, chưa dân thân, thậm chí tha hóa về tư tưởng chính trị, có tư duy lệch lạc, chạy theo thị hiếu tầm thường, theo lợi ích cá nhân trước mắt, sa ngã, vi phạm pháp luật. Môi trường hoạt động nghệ thuật có lúc, có nơi chưa thật sự tạo ra mạch nguồn cảm hứng, góp phần khơi dậy

khát vọng, đam mê của văn nghệ sĩ”²⁴.

3. Giải pháp vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh trong phát triển đội ngũ văn nghệ sĩ ở Việt Nam hiện nay

Tư tưởng Hồ Chí Minh mãi là kim chỉ nam quý báu, cần được toàn Đảng, toàn dân, trong đó có đội ngũ văn nghệ sĩ, quán triệt, thấm nhuần và vận dụng một cách sáng tạo. Đây chính là cơ sở vững chắc để xây dựng, bồi dưỡng và phát triển đội ngũ văn nghệ sĩ Việt Nam vừa “hồng” vừa “chuyên”, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp cách mạng. Trong bối cảnh mới, khi nền văn học, nghệ thuật nước nhà đang đứng trước nhiều thời cơ và thách thức đan xen, việc kế thừa và phát triển sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh càng có ý nghĩa cấp thiết, góp phần định hướng, khơi dậy khát vọng sáng tạo, nâng cao trách nhiệm xã hội và phát huy vai trò tiên phong của văn nghệ sĩ trên mặt trận tư tưởng - văn hóa.

Thứ nhất, tiếp tục phát huy vai trò của người “nghệ sĩ - chiến sĩ” trong tình hình mới.

Để thực hiện hiệu quả nhiệm vụ này, cần tập trung vào một số trọng tâm sau: *Một là*, đội ngũ văn nghệ sĩ cần trở thành lực lượng nòng cốt trong bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng. Bằng tài năng và uy tín của mình, văn nghệ sĩ có vai trò quan trọng trong việc tuyên truyền, lan tỏa các giá trị tốt đẹp của dân tộc và đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trên không gian mạng cũng như trong đời sống xã hội. *Hai là*, khuyến khích, tạo điều kiện để văn nghệ sĩ sáng tạo nhiều tác phẩm có giá trị tư tưởng - nghệ thuật cao, ca ngợi vẻ đẹp của con người mới, tôn vinh những việc làm tử tế, những tấm gương điển hình trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Những tác phẩm ấy sẽ có sức lan tỏa mạnh mẽ, tạo ra năng lượng tích cực và cổ vũ tinh thần cộng đồng. *Ba là*, văn nghệ sĩ cần dũng cảm phê phán cái xấu một cách đúng mực, trên tinh thần xây dựng và khách quan. Kiên trì đấu tranh chống tham ô, lãng phí, quan

liêu và các tệ nạn xã hội khác, song đồng thời phải tránh cực đoan, phiến diện, không “bôi đen” hiện thực hay lợi dụng phê phán để xuyên tạc. Thực hiện tốt các nhiệm vụ trên, đội ngũ văn nghệ sĩ sẽ tiếp tục khẳng định vai trò tiên phong, vừa là người làm nghệ thuật tài năng, vừa là người “chiến sĩ dũng cảm” trên mặt trận tư tưởng.

Thứ hai, tăng cường gắn bó với đời sống nhân dân và thực tiễn đất nước.

Để đội ngũ văn nghệ sĩ có tác phẩm hay, giàu sức sống, một trong những giải pháp then chốt là tăng cường gắn bó với đời sống nhân dân và thực tiễn đất nước. Điều này không chỉ giúp văn nghệ sĩ tìm thấy cảm hứng sáng tạo mà còn đảm bảo tác phẩm của họ mang hơi thở thời đại và phục vụ hiệu quả nhu cầu của công chúng. Để thực hiện giải pháp này, cần khuyến khích văn nghệ sĩ đi sâu vào thực tiễn bằng cách tổ chức các chuyến đi thực tế, thâm nhập vào đời sống lao động, sản xuất, chiến đấu của Nhân dân ở mọi vùng miền, từ nông thôn đến thành thị, từ biên giới đến hải đảo. Chỉ khi cùng sống, cùng làm việc và thấu hiểu những tâm tư, tình cảm của người dân, người nghệ sĩ mới có thể tạo ra những tác phẩm nghệ thuật chân thực, giàu cảm xúc và có giá trị bền vững. Bên cạnh đó, văn nghệ sĩ cần nhạy bén nắm bắt hơi thở thời đại, phản ánh kịp thời những vấn đề thời sự nóng hổi, những chuyển biến mạnh mẽ của xã hội hiện đại, sự phát triển của công nghệ và tác động của nó đến con người. Tuy nhiên, việc phản ánh này phải luôn giữ được bản sắc văn hóa dân tộc, tránh chạy theo những trào lưu ngoại lai một cách mù quáng. Cuối cùng, để phục vụ nhu cầu ngày càng đa dạng của công chúng trong kỷ nguyên số, cần khuyến khích văn nghệ sĩ sáng tạo ra nhiều loại hình, đề tài phong phú. Điều này giúp tác phẩm nghệ thuật không chỉ đáp ứng thị hiếu của công chúng mà còn góp phần định hướng thẩm mỹ, lan tỏa những giá trị tốt đẹp trong cộng đồng.

Thứ ba, nâng cao chất lượng nghệ thuật và giá trị thẩm mỹ.

Để nền văn học, nghệ thuật Việt Nam phát triển mạnh mẽ và có chỗ đứng vững chắc cần nâng cao chất lượng nghệ thuật và giá trị thẩm mỹ của các tác phẩm. Điều này đòi hỏi sự đầu tư toàn diện vào đội ngũ văn nghệ sĩ, từ kỹ năng chuyên môn đến tư duy sáng tạo. Trước hết, cần đẩy mạnh việc trau dồi chuyên môn, nghiệp vụ cho đội ngũ văn nghệ sĩ bằng cách thường xuyên tổ chức các lớp bồi dưỡng, hội thảo chuyên đề, mời các chuyên gia trong và ngoài nước chia sẻ kiến thức, kinh nghiệm. Đồng thời, cần tạo điều kiện để văn nghệ sĩ được tiếp cận các kỹ thuật và phương pháp sáng tác hiện đại, giúp họ nâng cao tay nghề và bắt kịp xu thế của thời đại. Bên cạnh đó, việc khuyến khích sáng tạo, thử nghiệm là yếu tố then chốt để tạo ra những tác phẩm đột phá. Cần xây dựng một môi trường tự do, cởi mở trên cơ sở giữ vững định hướng giá trị cốt lõi để văn nghệ sĩ có thể mạnh dạn thử nghiệm các hình thức nghệ thuật mới, cách tân mà không xa rời tôn chỉ, mục đích. Cuối cùng, việc phát huy bản sắc văn hóa dân tộc thông qua việc kết hợp hài hòa yếu tố truyền thống và hiện đại, đưa tinh hoa văn hóa dân tộc vào tác phẩm sẽ giúp người nghệ sĩ tạo nên những tác phẩm có nét độc đáo, riêng biệt, không chỉ chinh phục công chúng trong nước mà còn gây ấn tượng trên trường quốc tế.

Thứ tư, xây dựng đội ngũ văn nghệ sĩ có đạo đức, bản lĩnh và trách nhiệm xã hội.

Để có một đội ngũ văn nghệ sĩ vững mạnh, đủ sức dẫn dắt, định hướng thẩm mỹ cho xã hội, cần kết hợp đồng bộ giữa giáo dục, xây dựng môi trường hoạt động và chính sách hỗ trợ. Trước hết, cần đề cao đạo đức nghề nghiệp thông qua việc giáo dục và bồi dưỡng đạo đức cách mạng, tinh thần phụng sự Nhân dân. Đội ngũ văn nghệ sĩ cần được trang bị bản lĩnh để chống lại xu hướng thương mại hóa, chạy theo

thị hiếu thấp kém để mỗi tác phẩm là một đóng góp chân chính cho xã hội chứ không phải là sản phẩm chạy theo lợi nhuận. Cùng với đó, cần tạo môi trường lành mạnh cho hoạt động văn học, nghệ thuật. Một môi trường công bằng, minh bạch sẽ giúp văn nghệ sĩ tài năng có cơ hội phát triển và cống hiến mà không bị cản trở bởi những yếu tố tiêu cực. Các tổ chức, hội nghề nghiệp cần phát huy vai trò trong việc bảo vệ quyền lợi, tạo sân chơi lành mạnh và khuyến khích sự cạnh tranh tích cực. Ngoài ra, cần quan tâm đến đời sống của văn nghệ sĩ bằng những chính sách hỗ trợ, động viên kịp thời. Điều này đặc biệt quan trọng đối với các nghệ sĩ thuộc loại hình nghệ thuật truyền thống, những người đang đối mặt với nhiều khó khăn trong cuộc sống và công việc. Khi được đảm bảo về đời sống, văn nghệ sĩ sẽ yên tâm cống hiến, toàn tâm toàn ý cho sự nghiệp sáng tạo, từ đó tạo ra những tác phẩm có giá trị cao, góp phần xây dựng một

nền văn hóa, nghệ thuật tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

Tóm lại, trong bối cảnh đất nước đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa gắn với phát triển kinh tế tri thức, hội nhập quốc tế sâu rộng, vai trò của đội ngũ trí thức, văn nghệ sĩ ngày càng được khẳng định mạnh mẽ trên tất cả các lĩnh vực văn hóa, kinh tế, chính trị và xã hội. Để phát huy tối đa vai trò của văn nghệ sĩ trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, việc trở lại, thấm nhuần và vận dụng sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh - kim chỉ nam cho việc xây dựng và phát triển đội ngũ văn nghệ sĩ có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh một cách khoa học, sáng tạo sẽ giúp đội ngũ văn nghệ sĩ Việt Nam vượt qua thách thức, nắm bắt cơ hội, tiếp tục phát triển vững mạnh, đóng góp xứng đáng vào sự nghiệp xây dựng nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc cũng như sự phát triển bền vững của đất nước ■

1, 3, 7, 9 Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, t.7, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011, tr.246, 246, 246, 246.

2 Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.5, tr.157.

4, 8 Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.13, tr.504, 505.

5 Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.11, tr.559.

6 Lữ Huy Nguyên (Sưu tầm, biên soạn), *Bác Hồ với văn nghệ sĩ*, Nxb. Văn học, Hà Nội, 1995, tr.83.

10 Hồ Chí Minh, *Sđd*, t.10, tr.513.

11, 12, 14, 16 Ban Chấp hành Trung ương, *Nghị quyết số 23-NQ/TW ngày 16-6-2008 về tiếp tục xây dựng và phát triển văn học, nghệ thuật trong thời kỳ mới*.

13, 20, 23 *Đội ngũ văn nghệ sĩ nước nhà cần tiếp tục phát huy truyền thống vẻ vang, đẩy mạnh đổi mới sáng tạo, đáp ứng tốt hơn nữa yêu cầu của sự nghiệp chấn hưng văn hóa, xây dựng con người Việt Nam trong thời kỳ mới*, <https://www.qdnd.vn>, ngày 25-7-2023.

15 Ban Chấp hành Trung ương, *Nghị quyết số 33-NQ/TW ngày 9-6-2014 về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước*.

17 Nguyễn Phú Trọng, *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2022, tr.322.

18, 19 Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, t.1, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tr.146-147, 147.

21, 22, 24 GS, TS. Tô Lâm, *Đội ngũ văn nghệ sĩ phát huy truyền thống vẻ vang, chiếm lĩnh những đỉnh cao mới trong sáng tạo nghệ thuật, không ngừng bồi đắp, xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, tạo sức mạnh nội sinh cho phát triển đất nước*, <https://www.tapchicongsan.org.vn>, ngày 30-12-2024.